

Lausunto

29.03.2022

Asia: VN/23602/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 17 ja 18 §; asetuksen 5 ja 6 §)

Lain 17 §:ssä esitetään valtionapukelpoisuusharkinnan keskeisimmäksi tekijäksi toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta nimenomaisesti nuorisotyön- ja toiminnan kannalta. Painotus nuorisotyöhön ja -toimintaan on ymmärrettävä, halutaanhan myönnettyjen resurssien kohdentuvan nimenomaan tälle toimialalle.

Kehittämiskeskus Opinkirjo pitää painotusta oikeansuuntaisena, mutta haluaa korostaa, että painotuksella tulisi tähdätä nuorisotyön ja politiikan järjestöjen yhä suurempaan yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen myös toimialan ulkopuolella.

Kehittämiskeskus Opinkirjo esittää lakiehdotuksen 17 §:ssä olevaa tekstiluonnosta muokattavaksi seuraavasti: ”Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan merkitys ja vaikuttavuus nuorisotyön – ja toiminnan sekä nuorisoalan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kannalta, --.”

Asetusluonnoksen 5 §:n 1. momentissa asiaa täsmennetään siten, että järjestön toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta nuorisotyön ja toiminnan kannalta arvioitaessa otetaan huomioon, miten tavoitteellista, tuloksellista ja vaikutuksiltaan laajaa järjestön toiminta on nuorisoalalla.

Kehittämiskeskus Opinkirjo esittää asetusluonnoksen 5 §:n 1. momentin kirjauksen muuttamista seuraavaksi: ”Järjestön toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta nuorisotyön ja -toiminnan kannalta arvioitaessa otetaan huomioon, miten tavoitteellista, tuloksellista ja yhteiskunnallisilta vaikutuksiltaan laajaa järjestön toiminta nuorisolain tavoitteiden toteuttamiseksi ja nuorisoalan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden lisäämiseksi.”

Asetusluonnoksen 5 §:n 2. momentissa samaa asiaa kuvataan siten, että arvioitaessa otettaisiin huomioon järjestön toiminnan tavoitteellisuus, tavoitteiden saavuttaminen ja oman toiminnan kehittymisen seuraaminen nuorisotyön- ja toiminnan osalta. Kehittämiskeskus Opinkirjo ehdottaa, että myös asetuksessa huomioitaisiin nuorisoalan järjestön yhteiskunnallinen vaikuttavuus, ja esittää muotoilua 5 §:n 2. momentissa muutettavan seuraavasti: ”—arvioitaessa otetaan huomioon

järjestön toiminnan tavoitteellisuus, tavoitteiden saavuttaminen ja oman toiminnan kehittymisen seuraaminen suhteessa nuorisolain tavoitteisiin.” Nuorisolain tavoitteilla viitataan tässä lain 2 §:n sisältöön.

Ehdottamalla näin Kehittämiskeskus Opinkirjo huomauttaa, että avustusten käyttötarkoituksen tulisi olla nimenomaisesti nuorisolain tavoitteiden toteuttaminen viimekätisten edunsaajien, nuorten, hyväksi kaikilla keinoilla, joilla tavoitteiden saavuttaminen mahdollistuu. Näemme myös nuorisotoimialan kannalta riskinä, että se näillä kirjauksilla eristäytyisi yhteistyöstä muiden toimialojen kanssa. Etenkin nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta esimerkiksi mielenterveyteen liittyvä ennaltaehkäisevä työ olisi tärkeää, mutta sen toteutumiseksi yhteistyö ja vaikuttavuus myös sote-alalla olisi välttämätöntä.

Lakiehdotuksen 17 §:ssä ja asetusehdotuksen 5 § 1. momentissa ehdotetaan uudeksi valtioneuvoston päätöksen kriteeriksi toiminnan ajankohtaisuutta nuorten tarpeiden näkökulmasta ja 6 §:n 3. momentissa täsmennetään kriteerin soveltamisen tapaa. Vaikka esityksen perusteluosassa täsmennetään, ettei tarkoituksena ole reagointi satunnaisiin tai lyhyellä aikavälillä tapahtuviin muutoksiin, esitetty uudistus ei saa johtaa kansalaisjärjestötoiminnan lyhytjänteisyyteen tai pitkäjänteisten nuorisopoliittisten tavoitteiden ajamisen nonsaleeraamiseen. Monet nuorten ongelmat ovat syviä ja ylisukupolvisiakin ja niiden ratkaiseminen vaatii vaikuttamista suomalaisen yhteiskunnan rakenteisiin myös nuorisoalan ulkopuolella. Kehittämiskeskus Opinkirjo huomauttaa, että on olennaista vahvistaa nuorisopoliittikan ja nuorisopoliittikan kentällä toimivien nuorisoalan järjestöjen mahdollisuutta vaikuttaa näihin pitkäjänteisellä työllä.

Asetusehdotuksen 5§:n viimeisessä momentissa listataan kriteerejä, jonka mukaan järjestö voidaan hyväksyä valtioneuvoston päätöksellä järjestöksi. Sen kolmannessa kohdassa todetaan, että valtioneuvoston päätöksellä voidaan hyväksyä järjestö, jonka pääasiallinen tarkoitus on tarjota palveluja nuorisoalan järjestöille, kunnille tai muille nuorisoalan yhteisöille (nuorisoalan palvelujärjestö). Kehittämiskeskus Opinkirjo pitää määrittelyä oikeansuuntaisena, mutta sikäli epätasapainoisena, että palvelujärjestöjen toiminta kohdistuu suurelta osin edellä mainittujen yhteisöjen työntekijöille ja vapaaehtoisille, ei niinkään hallinnollisesti näille organisaatioille, jotka sitten toteuttaisivat palvelujärjestöjen tehtäviä paikallisesti.

2. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia (OSKE) koskeviin esitysluonnoksiin (lain 19 §; asetuksen 7 ja 8 §)

Kehittämiskeskus Opinkirjo pitää hyvänä osaamiskeskusten valtioneuvoston päätöksen harkinnan sitomista nykyistä säädäntöä tiiviimmin valtakunnallisen nuorisotyön – ja politiikan ohjelman osaamiskeskuspainopisteisiin sekä esitetyn suunnitelman toteuttamiskelpoisuutta.

3. Lausunto nuorisokeskuksia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 20 §; asetuksen 9 ja 10 §)

-

4. Lausunto muita säännöksiä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 23, 24, 26 ja 27 §; asetuksen 1 §)

-

5. Lausunto Harrastamisen Suomen mallia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 12 a ja 21 a §)

Kehittämiskeskus Opinkirjo kannattaa Harrastamisen Suomen mallin vakiinnuttamista kirjaamalla se nuorisolakiin. Samalla Opinkirjo kuitenkin esittää huolensa Harrastamisen Suomen mallin toteutumisen yhdenvertaisuudesta ja etenkin kyvystä puuttua harrastuspudokkuuteen tai muihin harrastamisen esteisiin.

Allianssin syksyllä 2021 Harrastamisen Suomen mallia toteuttaville järjestöille tekemän kyselyn mukaan kriittistä mallissa oli nuorten aito kuuleminen harrastustoiveisiin nähden, kuntien kirjavat käytännöt ohjaajien palkkaukseen liittyen sekä nuorten heikko kiinnittyminen harrastuksiin mallin kautta. Allianssin kyselyn mukaan myös palautetta mallin valmistelussa on huomioitu heikosti. Kysymykseksi jää, toteuttaako malli sille asetettuja tavoitteita.

Kehittämiskeskus Opinkirjo pitää Harrastamisen Suomen mallin osalta pulmallisempana sitä, että mallissa ei ole tehty toimenpiteitä, joilla tosiasiallisesti edistettäisiin harrastamattomien nuorten ja erityisesti sellaisten nuorten hakeutumista harrastuksiin, jotka siitä erityisesti hyötyisivät. Tutkimus, seuranta ja arviointi mallin vaikutuksista siihen, tavoittavatko nämä harrastuskerhot niitä nuoria, joilla ei syystä tai toisesta ole ollut mieluisaa harrastusta, puuttuvat.

Jotta Harrastamisen Suomen malli toteuttaisi tavoitteitaan, Kehittämiskeskus Opinkirjo esittää sen vaikutuksen harrastuspudokkuuteen selvittämistä tutkimuksella. Nurinkurista kyllä, mallin lakivalmistelu on tehty ilman kattavaa tietopohjaa pilottien vaikutuksesta. Lisäksi toimeenpanoon tulee luoda yhdenmukaiset ohjeistukset sovellettavaksi kaikissa Suomen kunnissa.

6. Lausunnonantajan yleiskommentit tai huomiot/ehdotukset koskien lain muita säännöksiä

Kehittämiskeskus Opinkirjo esittää huolensa etenkin Harrastamisen Suomen malliin liittyen. Huoli liittyy mallin tavoitteiden toteutumiseen. Riskinä näyttää olevan, ettei lasten harrastuksiin kiinnittyminen lisääny ja nuoret ovat eriarvoisessa asemassa kotikunnastaan riippuen. Mallin vaikutuksia on tutkittava, toteuttamista valvottava ja toimeenpanoa kehitettävä ilmenneiden tarpeiden mukaisesti.

Järvinen Minna
Kehittämiskeskus Opinkirjo - Utvecklingscentralen Lärorik